

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

«Святы вечар добрым людзям»

Калядкі блізка — каўбаскі нізка



На працягу ўсяго снежня глядачы тэлеканала «Беларусь 3» разам з праектам «Наперад у мінулае» вандравалі па розных рэгіёнах Беларусі, вывучалі, як у нас калядуць, а таксама збіралі святочныя калядныя песні. Сёння згадваем экспедыцыі ў Шумілінскі і Гарадоцкі раёны Віцебскай вобласці, куды разам са здымачнай камандай праграмы ездзіў і наш карэспандэнт. Думаецца, многія сем'і беларусаў ужо рыхтуюцца заўтра з'есці постную куццю, а ў нядзелю святкаваць напоўніцу. Таму нашы назіранні, парады і тэксты песень могуць сапраўды спатрэбіцца.

Свята, якое яднае

Пачну, напэўна, крыху здалёк. Неяк мы з аднакласнікамі надумалі пакалядаваць. Пайшлі ў бібліятэку, узялі фальклорныя зборнікі, склалі сцэнарый, распісалі ролі. І ў вызначаны вечар група сямикласнікаў выправілася ў вялікую дарогу па вёсцы. Заходзілі да настаўнікаў, суседзяў, знаёмых. Пакалядавалі на славу, доўга елі прысмакі, якімі нас шчодро пачаставалі. Усім, да каго завітвалі, вельмі падабалася такое віншаванне з Калядамі, таму і на наступны год таксама вырашылі прадоўжыць традыцыю. І вось тады адбылася гісторыя, якая і сёння «жыве» ў нашай сям'і і ў сем'ях аднавяскоўцаў.

На той раз роля Казы далася мне. Я весела танцавала, падала — як мае быць, але ў адной з хат не надта добра агледзела «плячоўку» для падзення і проста з усёй сілы, да зорачак у вачах, стукнулася галавой аб куфар. На шчасце, мы тады калядавалі ў кватэры галоўнага ўрача мясцовай бальніцы і яго жонкі, старшай медсястры. Таму хуткая дапамога Казе была аказана, і групка калядоўшчыкаў зноў накіравалася па сваім маршруце.

Сёння дзіву даёмся, калі згадваем, што сямикласнікі самі арганізавалі калядаванне — без дапамогі настаўнікаў і бацькоў. Самі склалі сцэнарый, зрабілі касцюмы, вывучылі песні і падрыхтавалі патрэбны «рэквізіт». Але думаецца, што справа менавіта ў чароўнасці саміх Каляд, яны аб'ядноўваюць, настроіваюць на згоду і лад у сям'і, калектыве, паміж сябрамі. Спрадзек у Беларусі абыходныя абрады, удзельнікі якіх заходзяць у хаты да суседзяў, сяброў, проста знаёмцаў, накладваюць істотны адбітак на ўсю вясковую грамаду. Тут вельмі важна не

абмінуць хаты, усіх заўважыць і прывітаць, усім пажадаць шчасця і дабрабыту ў новым годзе. Вось таму падчас калядавання беларусы традыцыйна не скупіліся на добрыя словы, а гаспадары, якія прымалі і сёння прымаюць калядоўшчыкаў, — на пачастункі.

Го-го-го, Каза!

У розных рэгіёнах Беларусі Каляды святкуюць па-рознаму. На Лепельшчыне спраўляюць гульню «Жаніцьба Цярэшкі», на Бярэзіншчыне «Цягнуць Каляду на дуба», а на Клічаўшчыне праводзяць дзіцячы абрад «Куры». Але і гурт «Гульбічы» Шумілінскага Дома культуры, і калектыў «Спадарыня» Бычынскага Дома культуры Гарадоцкага раёна зладзілі для нас традыцыйнае, калі можна так сказаць, класічнае калядаванне. Абодва гурты аднавілі абрады, якія бытавалі ў гэтых мясцовасцях шмат дзесяцігоддзяў таму.

Цікава, што хоць Шуміліншчына і Гарадоцчына мяжуюць, але і песні, якія спяваюць калядоўшчыкі, і звычай крыху



Калядуць удзельнікі гурта «Гульбічы» Шумілінскага раёна.

У Беларусі і дагэтуль дзе-нідзе бытуюць прыкметы, звязаныя з Калядамі. Напрыклад, ад першага дня Каляд да Шчадраца (першага дня новага года па старым стылі) не пяклі хлеб і бліны, каб не было «пякоткі». Стараліся не разбіць у гэты час нічога з посуду, каб ён не біўся ўвесь год. Сабранае смецце не выкідалі на сметнік, а збіралі і толькі пасля свята выносілі на балота. Верылі, што гэта дапаможа абараніць поле ад пустазелля. Асцерагаліся ў гэтыя дні пазычаць, каб свойская жывёла «не цягалася па вёсцы». А па тым, якога полу будзе першы, хто завітае ў госці на Каляды, меркавалі аб з'яўленні адпаведнага полу прыплоду ў гаспадарцы. Таксама маглі прадказваць, ці будзе здаровай сям'я: калі ў хату ў першы дзень Калядаў зойдзе мужчына — хварэць ніхто не будзе, а калі жанчына — нехта можа занядужаць.



Калядоўшчыкі калектыва «Спадарыня» Бычынскага Дома культуры Гарадоцкага раёна.

адрозніваюцца. Так, у Бычысе абрад больш імправізаваны, з выдатнымі мясцовымі спевамі, а на Шуміліншчыне вас чакае ледзь не цэлы калядны спектакль, які пачынаецца ўжо па дарозе да дома, дзе чакаюць калядоўшчыкаў. Падышоўшы да акна хаты, удзельнікі абраду звяртаюцца да гаспадыні:

— Гаспадынечка, сустрэкай гасцей!

— А хто ж вы такія будзеце, — мусіць запытацца яна. Ёй адказваюць вельмі паэтычна:

— Ідзём з таго краю свету ад самага пана Лета. Ідзём ад пана Года, які носіць бараду шырокую, як лапату, сіву ды

калмату. А ці шырокія ў цябе, гаспадыня, сцены, каб нам па-танцаваць?

У Бычысе калядоўшчыкі вітаюць гаспадароў песняй у двары, дзе згадваюцца імяны тых, да каго прыйшлі калядаваць. Таксама ў пачатку абраду спяваюць такую песню:

Ой рана-рана куры запелі
Святы вечар добрым людзям.

Куры запелі на тры празнічкі:

Першы празнічак — святое Раство,

Другі празнічак — свята Васіля,

Трэці празнічак — свята Хрышчэння.

Склад групы калядоўшчыкаў звычайна досыць традыцыйны. Паперадзе ідзе чалавек з зоркай у руках, з ім мусіць ісці Каза — сімвал старога і новага года. Цыган з цыганкай вядуць Мядзведзя, які будзе весяліць гаспадароў смешнымі сцэнкамі. Натуральна, у групе калядоўшчыкаў многа спевакоў, танцораў, могуць ісці таксама Дзед і Баба.

— Мы не самі ідзём, а Казу вядзём, — кажуць на Шуміліншчыне.

Каза мусіць красавацца перад гаспадарамі, кланяцца і танцаваць — каб жыта было многа ў наступным годзе. А калі некаму выпадзе магчымасць патанцаваць з Казой — таму ўвесь год будзе шанцаваць.

На Гарадоцчыне гэты момант суправаджаецца адметнай песняй:

Го-го-го, Каза,

го-го-го шэра,

Паварочайся,

не забывайся,

То на рожанкі, то на ножанькі,

То на капыцікі залаценькія.
Павярніся зграбна, пакланіся складна.
А дзе ж ты хадзіла?
А што ты рабіла?

Пасля танцаў Каза павінна ўпасці. Гэта сімвалічнае дзеянне паказвае смерць старога года і перараджэнне ў год новы. Таму і стараюцца Казу пачаставаць, абдарыць — каб год быў спрыяльным.

Паказвалі і Мядзведзя: ён рухамі паказваў, як гаспадыня цеста месіць, як дзеўкі глядзяцца ў люстэрца, на танцы збіраюцца. Як мужыкі на працу ідуць і як — з працы. Важнай часткай калядавання была сімвалічная варажба цыганкі. Сваю магічную сілу яна пацвярджае такімі словамі:

— Маю ў адной кішэнні вош у капкане, а ў другой — блыху на цапу. Магу паваражыць, а магу і прываражыць.



Варажыла цыганка на картах ці на саломе. Калі гаспадар выцягне доўгую саломінку, то і ўраджай будзе добры. Але ў любым выпадку ўсе знакі яна інтэрпрэтуе як станоўчыя і суправаджае добрымі пажаданнямі:

— Першая радасць у дамочку, другая — у кашалёчку, а трэцяя — у чыстым полі, каб жыта радзіла.

Таму і не дзіўна, што пасля такіх выдатных пажаданняў, абрадавых дзеянняў, спеваў і танцаў з калядоўшчыкамі гаспадары імкнуліся іх абдарыць як мага больш шчодро і як мага ласкавай падзякаваць, што «завіталі, наш дом не мінавалі». Натуральна, калядоўшчыкі «падбухторвалі» гаспадароў спецыяльнымі песнямі. Напрыклад, як вось гэтая, якую мы пачулі на Шуміліншчыне:

Схадзі, бабка,
каля печкі,
Пашукай нам перапечкі,
Схадзі, бабка,
каля кваскі,
Пашукай жа там каўбаскі.
Вынесь сала,
не скупіся,
Каб твой ячмень урадзіўся...

Традыцыйная культура беларусаў надзвычай шматгранная. Але менавіта ў абрадзе калядавання, як, дарэчы, і ў Велікодным валачаванні, хаваецца адна важная рыса нашага народа — імкненне ўсіх адарыць увагай, добрымі пажаданнямі, павіншаваць са святам і прынесці кавалачок радасці ў кожны дом, незалежна ад таго, замужны гаспадары ў ім жывуць ці сціпля, бяднейшыя.

Марына ВЕСЯЛУХА.

vesialuha@vziazda.by

«ЗВЯЗДА» НА СВЯТЫ ДОРЫЦЬ... СУВЯЗЬ!

А што, як не сувязь, самае галоўнае сёння ў адносінах паміж людзьмі? Зыходзячы з гэтага меркавання, мы ў якасці прызоў для розыгрышу сярэд папідсчыкаў гэтым разам прапануем прылады для камунікацыі з блізкімі людзьмі і з усім астатнім светам — тэлефоны і планшэты.

Тэлефонам сёння нікога не здзівіш, але тут мы падумалі найперш пра нашых сталых чытачоў і пра маладзёўшчыню, якія клапоцяцца аб сваіх бацьках. Зручная клавіятура з вялікімі, добра бачнымі кнопкамі, вялікі экран, дзве SIM-карты — выдатны падарунак для старэйшага ў вялікай і дружнай сям'і. Не забыліся і пра маладзёўшчыню — галоўны прыз рэкламнай гульні — сучасны планшэт, які падтрымлівае сувязь фармату 4G і мае шмат іншых цікавых і патрэбных функцый.

Каб стаць удзельнікам розыгрышу гэтых патрэбных падарункаў, варты толькі аформіць падпіску на газету «Звезда» на I квартал або I паўгоддзе, запоўніць адзін з купонаў, якія будуць змяшчацца ў газеце на працягу снежня, выразаць яго і даслаць на адрас рэдакцыі. Магчыма, фартуна абярэ менавіта вас.

Выпісвайце «Звяду» — будзьце заўжды на сувязі! Умовы рэкламнай гульні «На сувязі са «Звездой» змешчаны ў нумары ад 3 снежня.

Планшэт Asus ZenPad 10 Z300CNI-6A025A 000



Мабільны тэлефон Fly FF241 чорны



Картка ўдзельніка — падпісчыка «Звяды» на I квартал і I паўгоддзе 2017 года

Прозвішча, імя, імя па бацьку _____

Падпіска аформлена і аплачана ў _____ (адрэсаванне сувязі)

на I квартал і I паўгоддзе 2017 года

Жатні адрас і тэлефон _____ (абавязкова) _____ (індэкс)

Удачы ў розыгрышы!

ЧЫТАЙЦЕ Ў «ЗВЯЗДЗЕ» ЎЖО Ў СТУДЗЕНІ

Як пазбегнуць анкалогіі і папярэдзіць гіпертанію?

Кожны падпісчык «Звяды» атрымае ў 2017-м падарункі — насценны каляндар, каляндар свят усіх канфесій, каляндар народных свят, Месяцавы каляндар садавода-агародніка.

ЗАСТАВАЙЦЕСЯ З НАМІ — БУДЗЕ ЦІКАВА!